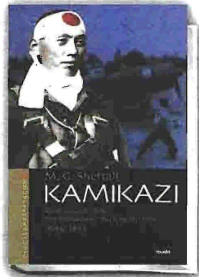

Οι ιάπωνες καμικάζι Ο πρόδρομος των «μαρτύρων του Ισλάμ»

Από τον Φοίβο Οικονομίδη

M.C. Sheftall
Καμικάζι
 Το επίφοβο όπλο της Ιαπωνικής Αυτοκρατορίας, 1944-1945
 «Ψωλός», 2008

Ο συγγραφέας αυτού του βιβλίου, ο Μ. Τζ. Σέφταλ, είναι συνεργάτης καθηγητής στη Σχολή Πληροφορικής του Πανεπιστημίου της Σιζούκα στην Ιαπωνία, όπου διδάσκει Πολιτισμική Συγκριτική ΗΠΑ-Ιαπωνίας καθώς επίσης και Δημοσιογραφική γραφή.

Είναι ακόμη μεταφραστής και δημοσιογράφος, ειδικευμένος σε θέματα Αεροπορίας και Στρατιωτικής Ιστορίας. Στις μέρες μας ζει στην πόλη Χαμαμάτσου της Ιαπωνίας. Ο επιμελητής της έκδοσης δεν μας διευκρινίζει αν είναι Αμερικανός ή Καναδός ή Αυστραλός, πάντως θα πρέπει να είναι οπωσδήποτε Αγγλοσάξονας που εντρυφεί σε στρατιωτικά, πολεμικά θέματα και τον προσελκύει η μελέτη και διείσδυση στο ιαπωνικό μιλιταριστικό πνεύμα, παρόμοιο μ' εκείνο των ναζιστών του Χίτλερ και των φασιστών του Μουσολίνι, που οδήγησε στη συντριβή της Ιαπωνίας, της Γερμανίας και της Ιταλίας, αντίστοιχα, στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.

Τους καμικάζι επανέφεραν στην επικαιρότητα οι επιθέσεις αυτοκτονίας των «πιστών του Ισλάμ», που συντάραξαν τη Νέα Υόρκη και συνεχίζουν να συνταράζουν το Ιράκ, το Αφγανιστάν ή την Παλαιστίνη και το Ισραήλ.

Αντίθετα απ' ό, τι ίσως πιστεύεται, οι καμικάζι δεν ήταν μια διαρκής ιαπωνική παράδοση, όπως δεν ήταν και οι «μαρτυρές του Ισλάμ». Το φαινόμενο αυτό υπήρξε αποτέλεσμα έκτακτων καταστάσεων και κυρίως του επερχόμενου κινδύνου κατάρρευσης και άμεσης κατάληψης της Ιαπωνίας από τους Αμερικανούς.

Όπως αναφέρει ο Σέφταλ, «το πνεύμα αυτοθυσίας» απέπνεε μια αίσθηση ένδοξου θανάτου που ταίριαζε στη νοοτροπία μεσσηλικών αξιωματικών καριέρας που συναθροίζονταν

γύρω από τραπέζια συνεδριάσεων και έπαιζαν με τις ζωές των στρατιωτών τους. Δεν υπήρχε ιστορικό προηγούμενο στην Ιαπωνία για οργανωμένες τακτικές «αυτοκτονίας», ωστόσο η ιδέα των καμικάζι έμοιαζε με κάτι που πιθανώς θα έκαναν οι πολεμιστές του παρελθόντος και μπορούσε να παρουσιαστεί με ανάλογο τρόπο. «Θα έπρεπε να επινοηθούν» από την κρατική εξουσία κάποιες πειστικές παραδόσεις, με νεφελώδεις απαρχές και με ιδιαίτερο τονισμό του συνήθους ιαπωνικού πολεμικού πνεύματος. Αν η ιδέα περαιοιζόταν οσωτά, το κοινό ίσως να τη δέχονταν (ο. 68).

Με το πέρασμα του χρόνου η Ιαπωνία κινδύνευε με συντριβή και ο ναύαρχος Τακίτζιρο Ονιτσι θεώρησε τη λύση των καμικάζι την έσχατη λύση για να προκληθούν σοβαρές καταστροφές στα αεροπλανοφόρα και τα αμερικανικά πολεμικά πλοία γενικότερα. Το ειδικό αυτό σώμα, αποτελούμενο κατά κύριο λόγο από πιλότους της Πολεμικής Αεροπορίας, σχηματίστηκε τελικά και ο ναύαρχος Ονιτσι μίλησε προς τη 201 Σμηναρχία των καμικάζι με τα παρακάτω λόγια, μεταξύ άλλων: «Η Ιαπωνία βρίσκεται σε θανάσιμο κίνδυνο. Κάποιος πρέπει να τη σώσει, δεν θα το κάνουν όμως οι ναύαρχοι και οι στρατηγοί ή οι πολιτικοί, και πάντως όχι οι ανότατοι αξιωματικοί όπως εγώ. Θα το κάνουν εξαιρέτως, δυνατοί, νέοι άνδρες, όπως εσείς. Εμένα, που στέκομαι ταπεινά μπροστά σας, να με βλέπετε ως την ενσάρκωση και των 100 εκατομμυρίων συμπατριωτών σας που ζητούν τη βοήθειά σας... Έχοντας αναλάβει αυτό το ιερό καθήκον, έχετε όλοι σας καταστεί νέοι θεοί, που δεν θα έχετε πλέον επιθυμίες, εκτός από την απόλυτα φυσική επιθυμία να ξέρετε αν πετύχατε ή όχι στην εκτέλεση της αποστολής σας. Καθώς όλοι σας θα περάσετε στον μακρύ, όμορφο ύ-

πνο, λυπάμαι, -αλλά δεν θα μπορείτε να το γνωρίζετε με βεβαιότητα και οπωσδήποτε δεν θα μπορούμε εμείς, οι ζωντανοί, να σας το πούμε» (σελ. 102).

Διαβάζοντας στις σελίδες του βιβλίου περιγράφεις αεροπορικών επιθέσεων των πιλότων-καμικάζι που προσδόνταν στο αεροπλάνο τους και έπεφταν πάνω σε αμερικανικά πολεμικά πλοία στις μάχες στον Ειρηνικό ωκεανό, ήρθε συνειρμικά στη μνήμη μας η τραγωδία των πύργων της Νέας Υόρκης την 11η Σεπτεμβρίου του 2001, τότε που επιβατικά αεροπλάνα λειτούργησαν σαν πύραυλοι που χρησιμοποιήθηκαν εναντίον των Νεοϋρκέζων.

Πρόκειται για ένα παράξενο βιβλίο που κινείται σε διαφορετικά επίπεδα. Από τη μια πλευρά προσφέρει ιστορικά στοιχεία, από την άλλη προσγγίζει τη λογοτεχνία προσπαθώντας ν' αναπαραστήσει κάποιες χρονικές στιγμές της περιόδου του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου στην Ιαπωνία, πολεμικά, κοινωνικά ή ανθρώπινα στιγμιότυπα.

Παράλληλα ο συγγραφέας δίνει κάποιες περιγράφοντας τις συναντήσεις του από το 2002 και μετά με ανθρώπους των οποίων η μαρτυρία είχε αξία για τη συγγραφή του βιβλίου του.

Επειδή οι πιλότοι-καμικάζι που επιτέθηκαν σε πολεμικά πλοία, πέθαναν ακαριαία, δεν ήταν φυσικά δυνατόν να περιγράφουν και να καταθέσουν τη μοναδική εμπειρία τους.

Ο συγγραφέας εντόπισε πιλότους-καμικάζι που δεν χρησιμοποιήθηκαν την τελευταία στιγμή, κι έτσι παρέμειναν ζωντανοί, είτε στενά συγγενικά πρόσωπα καμικάζι που βρίσκονται εν ζωή.

Τα συναισθήματα είναι ανάμεικτα. Από τους επιζώντες μάρτυρες μιας εποχής άλλοι θέλουν να ξεχάσουν αυτό το στρατοκρατικό παρελθόν των μάταιων θυσιών, που δεν απέτρεψαν τελικά τη συντριβή της Ιαπωνίας, άλλοι, γέροντες βετεράνοι του πολέμου, νοσταλγούν το παρελθόν, χωρίς όμως να εισακούονται από τη νεολαία, γεγονός που τους απογοητεύει.

Ο πρώην πιλότος της Αεροπορίας του Ιαπωνικού Ναυτικού Χιντέο Σουζούκι έγραψε ένα ποίημα γεμάτο νόημα που προτάσσεται του βιβλίου:

«Μια μητέρα, τουλάχιστον όταν εμφανιζόταν δημοσίως, ήταν υποχρεωμένη να δείχνει ευτυχιωμένη και ευγνώμων προς τον Αυτοκράτορα και τη χώρα της, που χάρισαν στον γιο της έναν τόσο ωραίο θάνατο».

Το αντιπολεμικό ιαπωνικό πνεύμα εκφράστηκε καταπληκτικά και στον κινηματογράφο, αν θυμηθούμε και την περίφημη ταινία του Ακίρο Κουρουσάβα «Τα όνειρα».

Μια σύζυγος ενός καμικάζι, η κυρία Σιγκέκο, θυμόταν τη μέρα που έμαθε ότι η Ιαπωνία ηττήθηκε. Τα πόδια της λύγισαν «καθώς αφοσίωσαν τον αντίκτυπο και τη βαρύτητα της πληροφορίας». Η προπαγάνδα του ιαπωνικού ιμπεριαλισμού, που αποδείχτηκε σκληρός στη συμπεριφορά του προς τις χώρες που κατέλαβε, είχαν δημιουργήσει την πεποίθηση στους πολίτες της χώρας ότι η Ιαπωνία δεν μπορεί να χάσει. Και εκείνη τη μαύρη μέρα η Σιγκέκο σκέφτηκε: «Γιατί δεν είχε φύσει ο θεϊκός άνεμος; Πώς μπορεί να νίκησαν οι Αμερικανοί τη στιγμή που οι πιλότοι αυτοκτονίας είχαν κάνει τόσο μεγαλειώδεις θυσίες;». Ανάμεσα στους ήταν και ο άνδρας της. Αλλά με τον καιρό κατάλαβε ότι δεν ήταν τα πράγματα έτσι όπως τα είχαν περιγράψει οι ιάπωνες ιθύνοντες. Και η Σιγκέκο κατέληξε λέγοντας ότι «η ζωή είναι πολύ μικρή για να την περνάς δυστυχισμένος» (ο.σ. 446-451).

Αντιθέτως ο πρώην πιλότος βράο Φουκαγκάου πιστεύει ότι δεν πρέπει ποτέ να ξεχαστεί η θυσία των συναδέλφων του.

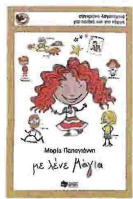
Ο συγγραφέας φαίνεται να συμμερίζεται τις απόψεις του Φουκαγκάου γράφοντας ότι «οι θυσίες της πολεμικής γενιάς της Ιαπωνίας θα αποδειχθούν ολόετα μάταιες μόνον αν οι Παπανεξοί -και ο υπόλοιπος κόσμος- επιλέξουν να τις ξεχάσουν» (ο. 571).

Βέβαια εξαρτάται και πώς θα τη θυμού- νται αυτή τη θυσία: σαν μια ηρωική πατριωτική πράξη ή σαν μια ανώφελη θυσία που στόχευε στη διατήρηση της ιμπεριαλιστικής στρατοκρατικής ιαπωνικής εξουσίας; Το βιβλίο του Σέφταλ, που πλαισιώνεται από μια πλούσια εικονογράφηση, επιχειρεί να προσεγγίσει την ψυχοσύνθεση ενός λαού στο χτες και στο σήμερα. Και όσο παράξενο κι αν φαίνεται, οι Ιάπωνες μοιάζουν τόσο μακρινοί, αλλά και τόσο κοντινοί, άμα τους πλησιάσεις, με τους άλλους ανθρώπους.

Ενα κορίτσι και ο κόσμος

Από την Πόλυ Κρημινιώτη

Μαρία Παπαγιάννη
Μελένη Μάγια
 εικονογράφηση: Γιώργος Σγουρός
 εκδόσεις Πατάκη, σ. 56, 6 €

μητέρα της για λίγη ώρα μπροστά στην τηλεόραση. Παρατηρεί τα πάντα και πάντα βιάζεται. Διαπιστώνει ότι «οι μεγάλοι θυμάνουν εύκολα και ξεθυμαίνουν αργά», φυλάει το «μυστικό της Αγκρης», το μυστικό του αδελφού της δηλαδή, σαν φυλακτό, ωστόσο συνεχίζει να μην καταλαβαίνει

«γιατί οι μεγάλοι μιλάνε ακαταλαβίστικα». «Με λένε Μάγια», έτσι απλά συστήνει την εξαχόρνη πρωίδα του καινούριου βιβλίου της η Μαρία Παπαγιάννη. Παρατηρήσις και αφηγήτρια μαζί η Μάγια, με τη σιπιδάδα, την αμεσότητα και την αφοπλιστική ελιγκνεία ενός παιδιού παρατηρεί τον κόσμο γύρω της και απορεί συνάμα, ρωτά διαρκώς και δικαίως περιμένει απαντήσεις σ' όλες αυτές τις φαινομενικά απλές ερωτήσεις της, στις οποίες ωστόσο πολλοί ενήλικοι αδυνατούν να απαντήσουν με την ευκολία που εκείνη τις απευθύνει. Ενα σημερινό παιδί είναι η Μάγια της Μαρίας Παπαγιάννη. Η συγγραφέας κατορθώνει να μεταφέρει τη γλώσσα και τη σκέψη της χωρίς την προσποίηση και τα κλισέ που συχνά χρησιμο-

ποιούν οι ενήλικοι όταν «δανείζονται» το στόμα των παιδιών. Ο μικρός αναγνωστής, λοιπόν, συναντά έναν αυθεντικό συνομιλητικό του, τις σκέψεις, τις πονηριές, τις πλάκες και τις απορίες της ηλικίας και της καθημερινότητάς του. Και μαθαίνει αβίαστα, χωρίς διδακτισμούς και ρητορείες εκ μέρους της συγγραφέως, αυτό το πολύ σπουδαίο πράγμα που έμαθε η Μάγια στις πρώτες σχολικές ημέρες της. Οτι «το σχολείο χρειάζεται πρώτα για να κάνει φίλους και ύστερα για να μάθει γράμματα», αφού χρειάστηκε τέσσερις μήνες για να μάθει να γράφει, αλλά μόλις μία μέρα για να κάνει την καλύτερη της φίλη. Στο πνεύμα του βιβλίου οι εικόνες του Γιώργου Σγουρού. Για παιδιά από 6 ετών και πάνω.